

Cauza C-198/20**Rezumatul cererii de decizie preliminară în temeiul articolului 98 alineatul (1) din Regulamentul de procedură al Curții de Justiție****Data depunerii:**

11 mai 2020

Instanța de trimitere:

Tribunalul Districtual pentru Varșovia-Wola din Varșovia (Polonia)

Data deciziei de trimitere:

11 mai 2020

Reclamanți:

MN

DN

JN

ZN

Pârâtă:

X Bank S.A.

Obiectul acțiunii principale

Solicitare de plată a sumei de 46.412,79 PLN, la care se adaugă dobânzi și cheltuieli de judecată cu titlu de revendicare parțială pentru invaliditatea contractului, alternativ, reclamanții solicită plata sumei de 46.614.14 PLN ca revendicare parțială pentru faptul că dispozițiile contractuale neloiale nu creează obligații pentru consumatori.

Obiectul și temeiul juridic al întrebărilor preliminare

Interpretarea considerentelor 11, 18 și 22 și ale articolului 2 litera b) ale Directivei 93/13/ CEE a Consiliului din 5 aprilie 1993 privind clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii, din punctul de vedere al determinării subiectelor de drept care beneficiază de protecția consumatorilor acordată de directiva respectivă.

Temeiul juridic al întrebărilor preliminare îl reprezintă articolul 19 alineatul (3) litera (b) din Tratatul privind Uniunea Europeană și articolul 267 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene.

Întrebările preliminare

1. Prima întrebare este dacă articolul 2 litera (b) din Directiva 93/13/CEE a Consiliului din 5 aprilie 1993 privind clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii (JO 1993 L 95, p. 29, Ediție specială, 15/vol. 2, p. 273 [...], denumită în continuare Directiva 93/13), articolul 3 alineatele (1) și (2), articolul 4 din Directiva 93/13, precum și considerentele sale:

- întrucât consumatorul trebuie să beneficieze de aceeași protecție în temeiul contractelor încheiate verbal și în scris, indiferent, în al doilea caz, dacă clauzele contractuale sunt cuprinse într-unul sau mai multe documente;

- întrucât, în conformitate cu criteriile generale selectate, aprecierea caracterului abuziv al clauzelor, în special în cadrul activităților publice de vânzare sau furnizare, prin care se asigură servicii colective care iau în considerare solidaritatea dintre utilizatori, trebuie completată cu mijloace pentru efectuarea unei aprecieri globale a diferitelor interese implicate; întrucât aceasta constituie o cerință de bună credință; întrucât, la aprecierea bunei credințe, trebuie acordată o atenție deosebită forței pozițiilor de negociere ale părților, faptului de a ști dacă consumatorul a fost încurajat să-și dea acordul pentru clauza în cauză și dacă bunurile sau serviciile au fost vândute sau furnizate la cererea expresă a consumatorului; întrucât condiția de bună credință poate fi îndeplinită de vânzător sau furnizor atunci când acesta acționează în mod corect și echitabil față de cealaltă parte de ale cărei interese legitime trebuie să țină seama;

- întrucât contractele ar trebui redactate într-un limbaj clar și inteligibil, iar consumatorului ar trebui să i se ofere posibilitatea de a analiza toate clauzele și, în caz de dubiu, ar trebui să prevaleze interpretarea cea mai favorabilă pentru consumator;;

în lumina punctelor 16 și 21 din Hotărârea Curții din 3 septembrie 2015, Horațiu Ovidiu Costea/SC Volksbank România SA (C-110/14, ECLI:EU:C:2015:538) și punctelor 20 și 26-33 din Concluziile Avocatului General Pedro Cruz Villalón prezentate la 23 aprilie 2015 (ECLI:EU:C:2015:271),

trebuie interpretate în sensul că protecția consumatorului acordată prin Directiva 93/13 se aplică fiecărui consumator?

Sau, după cum sugerează punctul 74 din Hotărârea Curții din 30 aprilie 2014, în cauza Árpád Kásler, Hajnalka Káslerné Rábai/OTP Jelzálogbank Zrt, (ECLI:EU:C:2014:282), protecția consumatorului se aplică doar consumatorului mediu, normal informat și suficient de atent și de avizat? Cu alte cuvinte, instanța națională poate afirma că termenii contractului încheiat de fiecare consumator sunt abuzivi sau poate califica drept abuzivi doar termenii contractului încheiat de un

consumator care poate fi considerat mediu, normal informat și suficient de atent și de avizat?

2. A doua întrebare, în cazul în care răspunsul la prima întrebare este că protecția consumatorului în conformitate cu Directiva 93/13 se acordă nu fiecărui consumator, ci doar consumatorului mediu, normal informat și suficient de atent și de avizat, poate fi considerat un consumator mediu, normal informat și suficient de atent și de avizat consumatorul care nu a citit contractul de credit ipotecar semnat, indexat într-o monedă străină în valoare de 150.000 PLN, încheiat pe 30 de ani? Un astfel de consumator poate fi acoperit de protecție în temeiul Directivei 93/13?

3. A treia întrebare, în cazul în care răspunsul la prima întrebare este că protecția consumatorului în conformitate cu Directiva 93/13 se acordă nu fiecărui consumator, ci doar consumatorului mediu, normal informat și suficient de atent și de avizat, poate fi considerat un consumator mediu, normal informat și suficient de atent și de avizat consumatorul care, deși a citit contractul de credit ipotecar încheiat pe 30 de ani, indexat într-o monedă străină în valoare de 150.000 PLN, dar nu l-a înțeles pe deplin și totuși nu a încercat să înțeleagă semnificația acestuia înainte de încheiere, în special, nu s-a adresat celeilalte părți din contract – banca – pentru a solicita clarificări legate de înțelesul acestuia și de înțelesul dispozițiilor sale individuale? Un astfel de consumator poate fi acoperit de protecție în temeiul Directivei 93/13?

Dispoziții de drept comunitar invocate

Directiva 93/13: considerentele 11, 18 și 22; articolele 2, 3 și articolul 4 alineatul (1)

Dispoziții de drept național invocate

Legea din 23 aprilie 1964, Codul civil (Dz. U. din 2007, poziția 459, cu modificările ulterioare, denumit în continuare „KC”)

Articolul 385¹

§ 1. Clauzele contractului încheiat cu consumatorul care nu au fost negociate în mod individual nu sunt obligatorii pentru consumator atunci când acestea precizează drepturile și obligațiile acestuia într-un mod care contravine bunelor moravuri și cu încălcarea gravă a intereselor sale (clauze contractuale ilicite). Această dispoziție nu se aplică clauzelor care se referă la prestațiile principale ale părților, în special la preț sau la remunerație, atunci când sunt formulate în mod univoc.

§ 2. În cazul în care o clauză contractuală nu este obligatorie pentru consumator, în temeiul alineatului 1, celelalte clauze contractuale rămân obligatorii pentru părți până la terminarea contractului.

§ 3. Se consideră că nu au fost negociate în mod individual acele clauze contractuale asupra cărora consumatorul nu a avut o influență efectivă. Această situație există în special în cazul clauzelor contractuale preluate din condițiile generale ale contractului propuse unui consumator de cealaltă parte din contract.

§ 4. Sarcina de a dovedi că o clauză contractuală a fost negociată individual revine celui care o invocă.

Articolul 385²

Aprecierea compatibilității unei clauze contractuale cu bunele moravuri este efectuată cu luarea în considerare a momentului încheierii contractului, având în vedere conținutul acestuia, circumstanțele în care a fost încheiat, precum și celelalte contracte care au legătură cu contractul ale cărui clauze fac obiectul aprecierii.

Articolul 22¹

Un consumator este o persoană fizică care încheie împreună cu întreprinzătorul un act juridic care nu are legătură directă cu activitatea sa economică sau profesională.

Articolul 65

§ 1. Manifestarea de voință trebuie interpretată în conformitate cu principiile conviețuirii sociale și cu obiceiurile, cu luarea în considerare a circumstanțelor în care a fost exprimată.

§ 2. În contracte trebuie cercetate mai degrabă intenția comună a părților și obiectivul vizat decât sensul literal al termenilor.

Prezentare succintă a situației de fapt și a procedurii

- 1 Reclamantii, în calitate de consumatori, au încheiat cu predecesorul legal al băncii pârâte un contract de credit pentru locuință în valoare de 150.000 PLN indexat în CHF pentru o perioadă de 360 de luni, semnat la 21 iulie 2008. Valoarea împrumutului exprimat în CHF urma să fie determinată în funcție de cursul de schimb valutar din tabelul cursului de schimb în vigoare afișat de bancă în ziua plății împrumutului. Împrumutul are dobândă variabilă la o rată LIBOR 3M și o marjă fixă de 2,32 puncte procentuale. Ratele au fost exprimate în CHF, iar rambursarea lor a fost efectuată în PLN în conformitate cu cursul de schimb valutar din tabelul cursului de schimb în vigoare afișat de bancă în ziua rambursării.
- 2 La momentul încheierii contractului, reclamantul MN se afla în cursul studiilor pedagogice, reclamantul DN în cursul studiilor economice, în timp ce reclamantul

JN era angajat la un consiliu comunal și absolvise o școală tehnică agricolă. La momentul încheierii contractului, ZN era șofer cu studii medii generale.

- 3 De formalitățile de credit anterioare semnării contractului de împrumut, care au fost desfășurate prin telefon și fax sau poștă, s-a ocupat MN, iar nu DN, de formație economist - folosind un consilier de credit pe care reclamanții nu l-au întâlnit niciodată. Toate documentele au fost depuse nu la bancă, ci trimise consilierului. În absența bonității suficiente a MN și a DN, consilierul a sugerat a sugerat ca părinții lui MN, și anume JN și ZN, să devină părți la contract. Consilierul a indicat o singură bancă (predecesorul legal al pârâtei), care le-a putut acorda un credit în valoare de 150.000 PLN, care a fost indexat doar în monedă străină. Intenția reclamanților a fost un credit în cele mai favorabile condiții posibile. Reclamanții înșiși nu au contactat angajații băncii.
- 4 Contractul a fost semnat de MN, acționând în nume propriu și în baza unei procuri notariale acordate în numele DN, JN și ZN. Reclamantul MN nu a citit documentele de la bancă înainte de a le semna. La solicitarea angajatului băncii, la semnarea acordului, a verificat datele personale ale debitorilor și detaliile imobilului care făcea obiectul creditului. El a indicat că nu a primit contractul înainte de semnare și că nimeni nu l-a informat despre această posibilitate. În opinia sa, din cauza volumului de documente, nu a avut suficient timp să citească toate documentele. După semnarea contractului, reclamanții MN și DM au încercat să citească contractul, dar, din păcate, nu l-au înțeles, în timp ce reclamanții JN, ZN după semnarea procurii nu au avut nicio legătură cu contractul.
- 5 Reclamantul MN nu s-a interesat de mecanismul valutar din contractele de credit și nu știa că acesta are ca rezultat modificarea cursului de schimb. El a decis asupra unui astfel de contract, întrucât era o formă populară de credit la acea vreme și se bucura de o bună reputație în rândul debitorilor. El s-a interesat de mecanismul valutar doar atunci când rata a crescut semnificativ. Reclamanții au încheiat cu predecesorul băncii pârâte un act adițional la contractul de credit, în urma căruia, începând cu decembrie 2012, aceștia au rambursat creditul în franci elvețieni.
- 6 La 20 septembrie 2018, reclamanții MN, DN au înaintat o solicitare către banca pârâtă incluzând o cerere de plată și de executare corespunzătoare a contractului și o plângere. În 26 septembrie 2018 au depus o declarație de compensare.
- 7 Ca parte a revendicării, reclamanții solicită ca acordul să fie declarat nevalid din cauza caracterului abuziv al termenilor contractului de credit.
- 8 La rândul său, pârâta solicită respingerea acțiunii în totalitate și obligarea [reclamanților] la plata cheltuielilor de judecată.

Principalele argumente ale părților la procedura în fața instanței naționale

- 9 Reclamanții solicită declararea contractului ca invalid pe baza incapacității de a modifica structura legală a creditului prin libertatea contractuală. Potrivit reclamanților, prevederile contractului de credit ipotecar permit băncii libertatea de a determina cursul de schimb valutar (CHF) și, astfel, valoarea datoriei reclamanților. Prin urmare, banca determină unilateral suma soldului împrumutului exprimat în valută, care este baza pentru calculul dobânzii și pentru determinarea valorii ratelor. Ei susțin apoi inadmisibilitatea adaptării valorii împrumutului bancar și modelarea acestei adaptări în contract, contrar naturii stabilirii valorii prin contract.
- 10 În continuare, reclamanții reclamă lipsa de determinare a valorii împrumutului și încălcarea principiilor valutare dacă se presupune că împrumutul este un împrumut în valută (într-o monedă străină) și practica înșelătoare a băncii de a induce în eroare.
- 11 Reclamanții susțin că incapacitatea de a executa contractul rezultă din caracterul abuziv al clauzelor de conversie, ceea ce echivalează cu ambiguitatea contractului model și cu nefurnizării de informații complete într-un limbaj clar privind clauza de adaptare a valorii contractului.
- 12 În plus, caracterul abuziv al clauzei de adaptare a valorii contractului este demonstrat de lipsa dreptului consumatorului de a se retrage din contract, având în vedere introducerea unui mecanism contractual de creștere a cuantumului plăților sale.
- 13 În sfârșit, aceștia susțin că natura abuzivă rezultă, de asemenea, din lipsa de obiectivitate în determinarea ratelor CHF în scopul lichidării contractului. Menținerea adaptării valorii, cu excepția cazului când caracterul abuziv al clauzelor de conversie este recunoscut, ar constitui un caz inacceptabil de „reducere pentru menținerea eficacității”.

Motivare succintă a trimiterii

- 14 Instanța de trimitere nu împărtășește argumentele în sensul nulității contractului de credit indexat pe principii generale derivate din alte condiții decât caracterul abuziv al dispozițiilor contractuale. Pentru examinarea caracterului abuziv al dispozițiilor contractuale, aceasta a urmat liniile directoare prevăzute în hotărârile Curții citate mai sus. În cazul în care se constată caracterul abuziv al dispozițiilor contractuale, instanța nu exclude posibilitatea de a declara contractul nul din cauza incapacității de a fi executat.
- 15 Instanța de trimitere subliniază mai întâi protecția sporită a drepturilor consumatorilor ca urmare a adoptării și punerii în aplicare a Directivei 93/13 a Consiliului în statele membre, citând ca exemplu în dreptul polonez dispozițiile articolul 385¹ și 385² KC.

16 Instanța de trimitere atrage atenția și asupra jurisprudenței vaste a Curții de Justiție în cauze referitoare la credite, inclusiv indexate, denominate sau calculate într-o monedă străină, în cadrul cărora menționează în special Hotărârile: din 14 iunie 2012, C-618/10 Banco Español de Crédito SA/Joaquín Calderón Camino, ECLI:EU:C:2012:349; din 15 martie 2012, C-453/10 Jana Pereničova și Vladislav Perenič/SOS financ spol. s r.o., ECLI:EU:C:2012:144; din 14 martie 2013, C-415/11 Mohammed Aziz/Caixa d'Estalvis de Catalunya, Tarragona i Manresa (Catalunyacaixa), ECLI:EU:C:2013:164; din 26 februarie 2015, C-143/13 Bogdan Matei, Ioana Ofelia Matei/S.C. Volksbank România SA, ECLI:EU:C:2015:127; din 30 aprilie 2014, C-26/13 Árpád Kásler/OTP Jelzálogbank Zrt, ECLI:EU:C:2014:282; din 21 ianuarie 2015, C-482/13 Unicaja Banco, SA/Hidalgo Rueda și alții și Caixabank SA/Manuel María Rueda Ledesma și alții, ECLI:EU:C:2015:21; din 3 decembrie 2015, C-312/14 Banif Plus Bank Zrt./Márton Lantos și Mártonné Lantos, EU:C:2015:794; din 21 decembrie 2016, cauze conexe C-154/15 și C-307/15 și C-308/15, Francisco Gutiérrez Naranjo/Cajasur Banco SAU (C-154/15), Ana María Palacios Martínez/Banco Bilbao Vizcaya Argentaria SA (BBVA) (C-307/15), Banco Popular Español, SA/Emil Irlés López, Teresa Torres Andreu (C-308/15), ECLI:EU:C:2016:980; din 20 septembrie 2017, C-186/16 Ruxandra Paula Andriciuc și alții/Banca Românească SA, ECLI:EU:C:2017:703; din 31 mai 2018, C-483/16 Zsolt Sziber/ERSTE Bank Hungary Zrt, EU:C:2018:367; din 20 septembrie 2018, C-51/17 OTP Bank Nyrt., OTP Faktoring Követeléskezelő Zrt./Teréz Ilyés, Emil Kiss, EU:C:2018:750; din 20 septembrie 2018, C-51/17 OTP Bank Nyrt., OTP Faktoring Követeléskezelő Zrt./Teréz Ilyés, Emil Kiss, EU:C:2018:750; din 14 martie 2019, C-118/17 Zsuzsanna Dunai/ERSTE Bank Hungary Zrt., EU:C:2019:207; din 26 martie 2019, C-70/17 i C-179/17 Abanca Corporación Bancaria SA/Albert García Salamanca Santos (C-70/17) și Bankia SA/Alfonso Antonio Lau Mendoza, V. Y. Rodríguez Ramírez (C-179/17), EU:C:2019:250 și hotărârea emisă în baza deciziei preliminare poloneze din 3 octombrie 2019 Kamil Dziubak, Justyna Dziubak / Raiffeisen Bank International AG, C-260/18, ECLI:EU:C:2019:819.

17 În contextul jurisprudenței Curții de mai sus, instanța națională acordă o atenție specială hotărârii din 30 aprilie 2014, Árpád Kásler, Hajnalka Káslerné Rábai/OTP Jelzálogbank Zrt, C-26/13 ECLI:EU:C:2014:282, amintind următoarele puncte:

Pct. 74 [...] [R]evine instanței de trimitere sarcina de a stabili dacă, având în vedere ansamblul elementelor de fapt pertinente, printre care se numără publicitatea și informațiile furnizate de împrumutător în cadrul negocierii unui contract de împrumut, **un consumator mediu, normal informat și suficient de atent și de avizat**, putea nu numai să cunoască existența diferenței, în general prezentă pe piața valorilor mobiliare, dintre cursul de schimb la vânzare și cursul de schimb la cumpărare ale unei monede străine, ci și să evalueze consecințele economice, potențial semnificative, pentru acesta ale aplicării cursului de schimb la vânzare pentru calcularea ratelor la care va fi în definitiv obligat și, prin urmare, costul total al împrumutului său.

- 18 Instanța de trimitere citează, de asemenea, Hotărârea Curții din 3 septembrie 2015, Horațiu Ovidiu Costea/SC Volksbank România SA, C-110/14 ECLI:EU:C:2015:538, invocând următoarele puncte:

Pct. 16 Conform acestor definiții, „consumator” înseamnă orice persoană fizică ce, în cadrul contractelor reglementate de directiva menționată, acționează în scopuri care se află în afara activității sale profesionale. Pe de altă parte, „vânzător sau furnizor” înseamnă orice persoană fizică sau juridică ce, în cadrul contractelor reglementate de Directiva 93/13, acționează în scopuri legate de activitatea sa profesională, publică sau privată.

Pct. 21 Noțiunea „consumator”, în sensul articolului 2 litera b) din Directiva 93/13, are, astfel cum a arătat avocatul general la punctele 28-33 din concluzii, un caracter obiectiv și este independentă de cunoștințele concrete pe care persoana în cauză le poate avea sau de informațiile de care această persoană dispune în mod real.

- 19 În plus, instanța de trimitere face referire la Concluziile Avocatului General Cruz Villalón prezentate la 23 aprilie 2015 în cauza C-110/14 Horațiu Ovidiu Costea/SC Volksbank România SA ECLI:EU:C:2015:271, invocând în special următoarele considerente:

Pct. 20 Din această dispoziție reiese importanța domeniului în care își desfășoară activitatea individul, atât pentru definirea consumatorului, cât și a vânzătorului sau furnizorului. Astfel, conform articolului 2 litera b) din directivă, consumator înseamnă „orice persoană fizică ce, în cadrul contractelor reglementate de prezenta directivă, acționează în scopuri care se află în afara activității sale profesionale”, în timp ce, conform articolului 2 litera c), vânzător sau furnizor înseamnă „orice persoană fizică sau juridică care, în cadrul contractelor reglementate de prezenta directivă, acționează în scopuri legate de activitatea sa profesională [...]”.

Pct. 26 Astfel, modul de redactare a directivei și jurisprudența care interpretează atât acest instrument, cât și Directiva 85/577 par să opteze pentru o noțiune obiectivă și totodată funcțională a consumatorului: prin urmare, nu este vorba despre o anumită persoană, de o categorie consubstanțială și imuabilă, ci, dimpotrivă, despre o calitate care poate fi apreciată în funcție de poziția unei persoane în raport cu actul juridic sau cu operațiunea particulară, din multitudinea pe care le poate desfășura în viața cotidiană. După cum a reținut avocatul general Mischo în Hotărârea Di Pinto [**Or. 15**] cu privire la semnificația noțiunii de consumator din domeniul de aplicare al articolului 2 din Directiva 85/577/CEE, persoanele menționate în această dispoziție „nu se definesc *in abstracto*, ci după cum acționează *in concreto*”, astfel încât aceeași persoană aflată în situații diferite poate avea uneori calitatea de consumator, iar alteori pe cea de vânzător sau furnizor.

Pct. 27 Această concepție despre consumator drept parte a unui anumit act juridic, care reunește în același timp și după caz atât elemente obiective, cât și funcționale, este confirmată și în domeniul Convenției de la Bruxelles, în care noțiunea de consumator a fost de asemenea supusă interpretării Curții, deși, astfel cum vom arăta în continuare, această analogie trebuie nuanțată la interpretarea directivei, ținând seama de scopurile diferite ale celor două norme. Astfel, în Hotărârea Benincasa, Curtea a statuat că, pentru a stabili dacă o persoană acționează în calitate de consumator, „trebuie să se aibă în vedere poziția sa într-un anumit contract, în raport cu natura și finalitatea acestuia, iar nu situația sa subiectivă. [...] Una și aceeași persoană poate fi considerată consumator în cadrul anumitor operațiuni și operator economic în cadrul altor operațiuni”.

Pct. 28 În definitiv, este vorba despre o noțiune obiectivă și funcțională, a cărei manifestare depinde de un singur criteriu: încadrarea actului juridic specific în domeniul activităților aflate în afara activității profesionale. Astfel, după cum a arătat guvernul român, directiva nu stabilește niciun criteriu suplimentar pentru determinarea calității de consumator. În plus, este vorba despre o noțiune care se definește în mod situațional, cu alte cuvinte în raport cu un act juridic concret. În consecință, nicio persoană nu poate fi privată de posibilitatea de a avea calitatea de consumator în raport cu un contract încheiat în afara activității sale profesionale din cauza cunoștințelor sale generale sau a profesiei sale, ci această calitate ar trebui determinată exclusiv prin raportare la o operațiune juridică concretă.

Pct. 29 Această concluzie nu este infirmată de susținerile Volksbank întemeiate pe spiritul directivei, referitoare în special la diverse considerente din preambulul acesteia. Într-adevăr, analizând directiva din punct de vedere sistematic, reiese că noțiunile de vulnerabilitate și de inferioritate de condiții, referitoare atât la capacitatea de negociere, cât și la nivelul de informare, constituie rațiunea de a fi a directivei, întrucât se pornește de la o realitate în care consumatorul aderă la condiții redactate în prealabil de vânzător sau furnizor, fără a putea exercita o influență asupra conținutului acestora. Totuși, ideile de vulnerabilitate și de inferioritate pe care se întemeiază în general ansamblul de norme privind dreptul de protecție a consumatorilor la nivelul Uniunii nu s-au concretizat în configurația normativă [Or. 16] a noțiunii de consumator drept condiții necesare în raport cu definiția sa din dreptul pozitiv. Astfel, nici definiția consumatorului, nici orice altă dispoziție din prezenta directivă nu condiționează calitatea de consumator într-o situație concretă de lipsa de cunoștințe, de dezinformare sau de o poziție de inferioritate efectivă.

Pct. 30 Astfel, posibilitatea de a contesta în fiecare caz concret calitatea de consumator prin prisma unor elemente privind experiența, studiile, profesia sau chiar inteligența consumatorului ar fi contrară efectului util al directivei. În special, avocații (sau persoanele licențiate în drept, precum și alți vânzători sau furnizori) ar fi lipsiți de protecție în ceea ce privește numeroase aspecte ale circuitului juridic civil al acestora. După cum subliniază guvernul român, chiar în cazul în care nivelul de cunoștințe al persoanei în cauză poate fi comparabil cu cel

al împrumutătorului, acest lucru nu influențează echivalența capacității sale de negociere cu a oricărei alte persoane fizice în raport cu un vânzător sau furnizor.

Pct. 31 Desigur, în cauza Șiba, Curtea a statuat că „avocații dispun [...] de un nivel ridicat de competențe tehnice pe care consumatorii nu le au în mod necesar”. Totuși, aceste considerații se refereau la o situație în care avocatul în cauză, „în cadrul activității sale profesionale, prestează, cu titlu oneros, un serviciu juridic în favoarea unei persoane fizice care acționează în scopuri private” și care, prin urmare, este un vânzător sau furnizor în sensul articolului 2 litera c) din directivă.

Pct. 32 Totodată, o interpretare precum cea propusă de Volksbank ar avea drept consecință negarea calității de consumator tuturor persoanelor care, la momentul încheierii contractului, au beneficiat de asistență juridică sau profesională de orice tip.

Pct. 33 Pe de altă parte, în ceea ce privește alte domenii de aplicare decât cel al directivei, Curtea nu a reținut importanța cunoștințelor sau a situației concrete a persoanei în cauză atunci când nu era îndeplinită cerința obiectivă conform căreia activitatea desfășurată trebuie să se afle în afara activității profesionale a respectivei persoane. Aceasta a fost situația în cazul Directivei 85/577, cu privire la care Curtea a statuat în Hotărârea Di Pinto că, în situația în care persoana acționează în sfera activităților sale profesionale, lipsa efectivă a cunoștințelor în cazul concret nu afectează calitatea acesteia de vânzător sau furnizor.

- 20 Având în vedere Hotărârea în cauza Árpád Kásler și Hajnalka Káslerné Rábai, în special punctul 74 al acesteia, luând în considerare faptele cauzei, în care doar unul dintre consumatori (MN) a semnat contractul de împrumut fără a citi, instanța a avut îndoieli dacă poate oferi unui astfel de consumator (unor astfel de consumatori) protecție în temeiul Directivei 93/13.
- 21 Întrucât unii consumatori nu încheie deloc astfel de contracte sau le încheie rar, se pare că, prin încheierea unui astfel de contract, consumatorul ar trebui să manifeste un interes peste medie pentru dispozițiile contractuale și o grijă peste medie pentru interesele sale. În opinia instanței de trimitere, atât un consumator care nu a citit un astfel de contract precum cel în cauza analizată înainte de semnarea acestuia, cât și un consumator care a citit un astfel de contract, dar nu l-a înțeles, și totuși nu a depus eforturi pentru a-l înțelege, nu poate fi considerat un consumator mediu, normal informat și suficient de atent și de avizat. Având în vedere cele de mai sus, instanța are îndoieli dacă consumatorii de tipul celor din acțiunea principală pot beneficia de protecția consumatorului și dacă poate constata că dispozițiile contractului încheiat de un astfel de consumator sunt abuzive.
- 22 Instanța de trimitere a avut în vedere că nici articolul 2 litera b) din Directiva 93/13, nici articolul 22¹ din Codul civil nu impun în mod literal nicio cerință consumatorului în definiția conceptului de consumator, indicând doar faptul că acesta este o persoană fizică ce încheie un contract care nu are legătură cu

activitatea sa economică. În mod similar, punctul 21 din Hotărârea Curții din 3 septembrie 2015 Horațiu Ovidiu Costea/SC Volksbank România SA, C-110/14, ECLI:EU:C:2015:538, precizând că conceptul de consumator este obiectiv și independent de cunoștințele specifice pe care le poate deține o persoană sau de informațiile pe care le posedă de fapt. Trebuie să se acorde atenție aprecierilor prezentate de Avocatul General Cruz Villalón, la punctul 74 din Concluziile sale în cauza C-110/14, Horațiu Ovidiu Costea/SC Volksbank România SA, ECLI:EU:C:2015:271. Pe de altă parte, atât jurisprudența națională, cât și cea a Curții indică faptul că este necesar, totuși, să ne referim nu la fiecare consumator, ci la consumatorul mediu, normal informat și suficient de atent și de avizat. Acest lucru este specificat explicit la punctul 74 din hotărârea C-26/13 ECLI:EU:C:2014:282.

- 23 Trebuie remarcat faptul că Directiva 2005/29/CE ulterioară a Parlamentului European și a Consiliului din 11 mai 2005 privind practicile comerciale neloiale ale întreprinderilor de pe piața internă față de consumatori și de modificare a Directivei 84/450/CEE a Consiliului, a Directivelor 97/7/CE, 98/27/CE și 2002/65/CE ale Parlamentului European și ale Consiliului și a Regulamentului (CE) nr. 2006/2004 al Parlamentului European și al Consiliului menționează deja în considerentul 18 că punctul de referință ar trebui să fie consumatorul mediu, normal informat și suficient de atent și de avizat, ținând cont de factorii sociali, culturali și lingvistici (inclusiv caracteristici care fac consumatorul deosebit de vulnerabil la practicile de piață neloiale).
- 24 În această privință, trebuie adăugat că articolul 4 alineatul (1) din Directiva 93/13 (versiunile engleză și germană) impune ca la examinarea caracterului neloial al dispozițiilor contractuale să se țină seama de natura bunurilor sau serviciilor la care contractul se referă și la toate circumstanțele din jurul încheierii sale. În mod similar, atât articolul 65 alineatul 1, cât și articolul 385² KC impun să se țină seama de circumstanțele încheierii contractului.
- 25 În lumina celor de mai sus, în opinia instanței de trimitere nu pot fi ignorate astfel de circumstanțe: natura obiectului contractului, valoarea și durata contractului de credit ipotecar (150.000 PLN, 30 de ani), valoarea împrumutului indexat într-o monedă străină. Circumstanțele care privesc încheierea contractului sunt, de asemenea, relevante, și anume faptul că consumatorii au semnat acordul fără a-l citi, precum și că, în ciuda lipsei de înțelegere, nu au depus eforturi pentru a semna contractul.
- 26 În aceste circumstanțe, instanța de trimitere are îndoieli cu privire la faptul dacă de protecția consumatorului poate beneficia fiecare consumator sau exclusiv un consumator mediu, normal informat și suficient de atent și de avizat. Cu alte cuvinte, poate instanța să declare abuzive condițiile unui contract încheiat de un consumator care nu poate fi calificat ca fiind un consumator mediu, normal informat și suficient de atent și de avizat?

- 27 Pe de o parte, pare rezonabil să protejăm fiecare consumator, chiar și un consumator care nu se comportă în totalitate rațional (nu citește contractul înainte de a-l semna sau nu înțelege contractul și nu ia măsuri pentru a-l înțelege) de eventuale dispoziții abuzive conținute în contract. Chiar acordarea de protecție unui astfel de consumator i-ar determina pe comercianți să nu utilizeze clauze neloiale în contracte. Acest lucru ar justifica acordarea protecției consumatorilor fiecărui consumator, fără excepție.
- 28 Pe de altă parte, acordarea protecției consumatorului unui consumator care nu a citit un contract înainte de a-l semna sau nu a înțeles contractul, dar l-a încheiat fără a depune eforturi pentru a-l înțelege (în special un contract precum cel analizat în această cauză) poate duce la situații în care consumatorul, după mulți ani, va putea invoca natura abuzivă a clauzelor contractului dacă nu obține beneficiile preconizate din contract. Consumatorul ar putea apoi să nu își mai asume riscul (în acest caz riscul unei modificări a cursului de schimb valutar) pe care și l-a asumat în mod voluntar la încheierea contractului. Acest lucru este în conformitate cu principiul securității juridice, stabilitatea contractului, principiul *pacta sunt servanda*. În plus, Directiva 93/13 nu a fost adoptată cu intenția ca aceasta să se aplice angajamentelor financiare complexe, pe termen lung, care, în opinia instanței de trimitere, trebuie, de asemenea, luate în considerare și la răspunsul la întrebările preliminare.
- 29 Instanța de trimitere a examinat jurisprudența Curții, dar nu a identificat un răspuns explicit la întrebările preliminare adresate în prezenta cerere; instanța nu a găsit nici îndrumări suficiente care să îi permită să soluționeze singură situația care face obiectul întrebărilor. Acesta este motivul pentru care instanța de trimitere a decis să adreseze întrebări preliminare.
- 30 În legătură cu răspunsul la prima întrebare, instanța de trimitere atrage atenția asupra dilemei limitelor protecției consumatorilor. Trebuie găsit un echilibru între valorile actualmente în coliziune de protecție a consumatorului și principiile securității juridice, stabilitatea contractului, *pacta sunt servanda*. În cazul în care Curtea concluzionează că nu fiecare consumator are dreptul la protecție, ci doar consumatorul care poate fi considerat un consumator mediu, normal informat și suficient de atent și de avizat, instanța de trimitere subliniază că, în opinia sa, atunci când se răspunde la cea de-a doua întrebare trebuie să se arate că atât consumatorul care nu a citit un contract de credit ipotecar indexat în monedă străină de tipul celui analizat în cauza prezentă înainte de semnarea acestuia, cât și cel care l-a citit, dar nu l-a înțeles și nu a depus eforturi pentru a-l înțelege, nu pot fi considerați corect consumatori medii, normal informați și suficient de atenți și de avizați. În consecință, trebuie să se răspundă că protecția consumatorului nu se aplică consumatorului care a semnat un contract precum cel examinat în cauza prezentă fără a-l citi și că nu poate fi cercetat caracterul abuziv al dispozițiilor unui astfel de contract.